

ΡΟΒΗΡΟΣ ΜΑΝΘΟΥΛΗΣ - ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ο Ροβήρος Μανθούλης γεννήθηκε στην Κομοτηνή και μεγάλωσε στην Αθήνα. Συμμετείχε στους κύκλους της Διάπλασης των Παίδων και στις γραμμές του ΕΑΜ των Νέων και συνέχεια της ΕΠΟΝ. Από τα τέλη του 1943 μέχρι την Απελευθέρωση, ήταν το «χωνί» των Εξαρχείων και της Νεάπολης, που έφερνε τα βράδια, από κάποια ταράτσα στο λόφο του Στρέφη, τα αντιστασιακά μηνύματα μπροστά στα ανοιχτά παράθυρα των περιοίκων.

Μετά το γυμνάσιο σπούδασε Πολιτικές Επιστήμες στην Πάντειο κι εξέδωσε το πρώτο του βιβλίο, την ποιητική συλλογή *Σκαλοπάτια* (1949). Δάσκαλός του στην ποίηση ήταν ο Νικηφόρος Βρεττάκος και η παρέα του, στο φιλολογικό πατάρι του Λουμίδη, ήταν, ανάμεσα σ' άλλους, ο Μιχάλης Κατσαρός, ο Νίκος Γκάτσος, ο Μάνος Χατζιδάκις, ο κριτικός Αλέκος Αργυρίου και ο σκηνοθέτης Φρίξος Ηλιάδης, που εξέδιδε το περιβόητο περιοδικό «Ποιητική Τέχνη».

Από το 1949 έως το 1953 σπούδασε Κινηματογράφο και Θέατρο στο Πανεπιστήμιο Syracuse της πολιτείας της Νέας Υόρκης. Εκεί του ανοίχτηκε και ο πρώτος αμερικανικός φάκελος, όταν δημοσίευσε ένα αντι-μακαρθικό άρθρο στην εφημερίδα του Syracuse. Σ' αυτή την πόλη είχε το στρατηγείο του ο Μακάρθου, στα γραφεία της Ομοσπονδίας των Παλαιών Πολεμιστών. Τον δεύτερο φάκελο του τον άνοιξαν το 1972, όταν γύριζε στο Χάρλεμ την ταινία «Μπλουζ με σφιγμένα δόντια».

Όταν επέστρεψε από την Αμερική, το 1953, συνεργάστηκε στην αρχή με το «Θέατρο της Τετάρτης» του Ε.Ι.Ρ., φέρνοντας μια καινούρια ραδιοφωνική τεχνική στις θεατρικές διασκευές. Με τον Μιχάλη Κατσαρό, που ξαναβρήκε στου Λουμίδη, ίδρυσαν μια κινηματογραφική εταιρία που σύντομα διαλύθηκε. Θέλοντας να βοηήσει την κινηματογραφική εκπαίδευση, ανέλαβε τη διεύθυνση σπουδών σε δυο, διαδοχικά, κινηματογραφικές σχολές. Στη Σχολή Σταυράκου, όπου είχαν ήδη διδάξει ο Κάρολος Κουν, ο Μίκης Θεοδωράκης και ο Γιάννης Τσαρούχης, είχε συνεργάτες του τον Γρηγόρη Γρηγορίου και τον Γιάννη Μπακογιαννόπουλο. Στη Σχολή Ιωαννίδη είχε προσλάβει τον Χρήστο Βαχλιώτη, στο τμήμα ηθοποιών. Η φιλία που τους συνέδεσε επεκτάθηκε και σε πολλούς άξιους μαθητές του όπως ο Ηρακλής Παπαδάκης, ο Φώτης Μεσθεναίος, ο Λέων Λοΐσιος. (Στα δυο ντοκιμαντέρ που γύρισε ο Λοΐσιος στη Λέσβο, ο Μεσθεναίος ήταν οπερατέρ, ο Μανθούλης μοντέρ και ο Μπακογιαννόπουλος έγραψε την αφήγηση).

Φέτος, κλείνουν 50 χρόνια από την πρώτη ανάμειξη του Μανθούλη σε κινηματογραφική σχολή, όπου δίδαξε μέχρι την κατάλυση της Δημοκρατίας από τη χούντα των συνταγματαρχών, το 1967. Ανάμεσα στους γνωστότερους μαθητές του ήταν ο Παντελής Βούλγαρης, ο Νίκος Νικολαΐδης, ο Δημήτρης Κολλάτος και ο Βασίλης Ραφαηλίδης, που έγινε και βοηθός του σ' ένα ντοκιμαντέρ.

Στο μεταξύ, ο Μανθούλης είχε αναλάβει να οργανώσει το τμήμα ντοκιμαντέρ στο υπουργείο Τύπου και Πληροφοριών, αλλά σ' ένα χρόνο απολύθηκε. Μόλις που πρόφτασε τότε, το 1958, να γυρίσει την πρώτη του ταινία, ένα ντοκιμαντέρ για τη Λευκάδα, που θα πρέπει να είναι, ίσως με διαφορά στήθους, και το πρώτο ελληνικό ντοκιμαντέρ. Στη Λευκάδα ανέβασε παράλληλα το ποιητικό έργο του Ουίλιαμ Σαρόγιαν «Η Καρδιά μου κει πάνω στα ψηλά», υστέρη από 7 μήνες πρόβες και μερικές παραστάσεις στο Θέατρο Αθηνών. Σ' αυτό έκαναν την πρώτη τους

εμφάνιση ο Γιώργος Παπαστεφάνου, στο ρόλο ενός παιδιού και ο σημερινός συγγραφέας Στράτης Χαβιαράς, στον ρόλο ενός γέρου 90 χρονών! Ο δε Μάνος Ελευθερίου είχε πάρει μέρος στον χορό των αγροτών –έφερνε πορτοκάλια και αυγά στον “γηραιό” Χαβιαρά όταν ο χορός τον άκουγε να παίζει στη στρατιωτική σάλπιγγα ένα τραγούδι του Μπεν Τζόνσον, που τραγουδούσαν στα καπηλειά του Λονδίνου στις αρχές του 17ου αιώνα.

Η διάδοση του ντοκιμαντέρ στην Ελλάδα έγινε έμμονη ιδέα στον Μανθούλη και το 1960 ίδρυσε την «Ομάδα των 5», με τους Ηρακλή Παπαδάκη, Φώτη Μεσθεναίο, Γιάννη Μπακογιαννόπουλο και Ρούσσο Κούνδουρο. Ύστερα από έναν οργανισμό διαφώτισης του κοινού και των κρατικών φορέων, με διαλέξεις, προβολές, φεστιβάλ και κινηματογραφικές λέσχες, κατέληξαν στο να γυρίζουν όλοι, αλλά και άλλοι σκηνοθέτες, σειρά από ταινίες για διάφορους οργανισμούς και να ζούν απ’ αυτό. Η «Ακρόπολη των Αθηνών» (1961), που γύρισε με τον Ηρ. Παπαδάκη και τον Φ. Μεσθεναίο (και τον μέγα αρχαιολόγο Γιάννη Μηλιάδη), πουλήθηκε σε 3.000 πανεπιστήμια στην Αμερική). Οι ταινίες τους αποσπούσαν κάθε φορά το βραβείο του Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης. “Η Πιο Μεγάλη Δύναμη” το 1961, «Άνθρωποι και Θεοί» το 1965 με τη φωνή του Κίμωνα Φράιερ (μεταφραστή της Οδύσσειας του Καζαντζάκη στ’ αγγλικά) που μεταδιδόταν κάθε χρόνο, επί 5 χρόνια, από το αμερικάνικο δίκτυο NBC.

Το 1959 ο Μανθούλης δέχτηκε μια πρόταση του κυρ-Αντώνη Ζερβού (της γνωστής εταιρείας ANZEPBOS, που είχε στούντιο, διανομή και πολλά σινεμά) να γυρίσει μια ελληνική κωμωδία –την «Κυρία Δήμαρχο» (1960)– με πρωταγωνιστές τη Γεωργία Βασιλειάδου και τον Βασίλη Αυλωνίτη, τον Νίκο Κούρκουλο σε δευτερεύοντα ρόλο, τον Καζαντζίδη και τη Μαρινέλλα σε πρώτη κινηματογραφική εμφάνιση και τον Φώτη Μεσθεναίο ως διευθυντή φωτογραφίας.

Το ίδιο συνέβη και με την «Οικογένεια Παπαδοπούλου» (1961), σε σενάριο του Βαγγέλη Γκούφα, με τον Ορέστη Μακρή, τον Ντίνο Ηλιόπουλο, τον Παντελή Ζερβό, την Κάκια Αναλυτή, τον Στέφανο Ληναίο και τον Θανάση Βέγγο, πριν ακόμα αρχίσει τους μεγάλους του ρόλους. Ένας από τους μεγαλύτερους, που του χάρισε και το Βραβείο Καλύτερου Ηθοποιού από τους κριτικούς, θα είναι στην επόμενη ταινία του Μανθούλη «Ψηλά τα Χέρια Χίτλερ» (1963), με συμπρωταγωνιστή τον Βασίλη Διαμαντόπουλο. Στην ταινία αυτή ο Μανθούλης ανέβασε κι άλλο την μπάρα της ποιότητας, για να περάσει όλη η ατμόσφαιρα και η αυθεντικότητα της Κατοχής, με αποτέλεσμα, εκτός από τα βραβεία των κριτικών που πήρε τότε, να παίζεται σαν «εθνική» ταινία στις εθνικές επετείους.

Το επόμενο βήμα ήταν μια προσωπική ταινία. Το έναυσμα το έδωσαν τα Ιουλιανά. Το «Ψηλά τα Χέρια Χίτλερ» ήταν μια πρώτη πολιτική ταινία, αλλά το «Πρόσωπο με Πρόσωπο», (1966) θα είναι ακόμα πιο καυστική. Μέσα από την καρικατούρα της αναρριχόμενης νεόπλουτης τάξης των εφοπλιστών και των κατασκευαστών, που γκρέμιζαν και ασχήμεναν την Αθήνα, έπρεπε να σημειωθούν οι δικτατορικές τάσεις που απειλούσαν την πολιτική νομιμότητα και τις ελευθερίες, που με τόσο κόπο μόλις είχαν αρχίσει να επιστρέφουν στην Ελλάδα. Μια τέτοια ταινία δεν ήταν εύκολο να γυριστεί, γιατί μεριμνούσε και η Λογοκρισία. Πολλοί συνέβαλαν με μικρές χρηματικές συμμετοχές ή με την εργασία τους. Σενάριο δεν υποβλήθηκε στη Λογοκρισία και το γύρισμα άρχισε με την άδεια για ένα προηγούμενο ντοκιμαντέρ. Η κόπια πρόλαβε να βγει από το εργαστήριο για να πάρει μέρος στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης 1966, μια μεγάλη χρονιά με πολύ καλές

ταινίες. Εκεί ξεσήκωσε τη φοιτητική νεολαία, εντυπωσίασε τους ξένους κριτικούς και πήρε το Χρυσό Βραβείο Σκηνοθεσίας, όπως το έλεγαν τότε. Οι υπογραφές της κριτικής επιτροπής είναι εντυπωσιακές: Γιάννης Τσαρούχης, Μάνος Χατζιδάκις, Έλλη Λαμπέτη, Φιλοποίμην Φίνος, Γιάννης Μπακογιαννόπουλος, Γρηγόρης Γρηγορίου... Για πρώτη ίσως φορά, το κοινό που περίμενε τον σκηνοθέτη στην έξοδο, τον σήκωσε στους ώμους, σαν ολυμπιονίκη, και τον πήγε στους έκπληκτους Γάλλους κριτικούς που τον περίμεναν στο καφενείο για να του πάρουν συνέντευξη.

Τον επόμενο χρόνο, το «Πρόσωπο με Πρόσωπο» κλήθηκε να πάρει μέρος σε διάφορα φεστιβάλ, αρχής γενομένης από το Διεθνές Φεστιβάλ Νέου Κινηματογράφου στην πόλη Υέρ της νότιας Γαλλίας. Κατ' εξαίρεση και εκτός διαγωνισμού, γιατί το Φεστιβάλ έκανε δεκτές μόνο πρώτες ταινίες σκηνοθετών, ενώ αυτή ήταν η 4η του Μανθούλη. Το Φεστιβάλ έκανε έναρξη με το «Πρόσωπο με Πρόσωπο» την 21η Απριλίου 1967, ημέρα που έγινε το χουντικό πραξικόπημα στην Ελλάδα! Η ταινία βέβαια ήταν προφητική, αλλά τέτοια σύμπτωση δεν μπορούσε να την περιμένει κανείς. Θα είναι μάλλον και η πρώτη αντιχουντική εκδήλωση που έγινε στο εξωτερικό. Με δεκάδες δημοσιογράφους, κάμερες και μικρόφωνα. Οι συνεντεύξεις του Μανθούλη μεταδόθηκαν το ίδιο βράδυ από πολλά ευρωπαϊκά ραδιόφωνα και από τη «Φωνή της Αλήθειας», ραδιοφωνικό σταθμό που εξέπεμπε από την ανατολική Ευρώπη. Την επόμενη εβδομάδα το Φεστιβάλ Κανών οργάνωσε μια ειδική προβολή, αδιαφορώντας για τις διαμαρτυρίες της χούντας. Φυσικά, η ταινία απαγορεύτηκε στην Ελλάδα «καθ' άπασαν την επικράτειαν, δια λόγους γενικότερας θέσεως», το διαβατήριό του σκηνοθέτη ακυρώθηκε, η αστυνομία επισκέφτηκε το σπίτι του, το όνομά του μπήκε στη μαύρη λίστα που δεν έπρεπε να αναφέρει ο τύπος. Όμως τη σκυτάλη της αντίστασης την πήρε το «Ψηλά τα χέρια Χίτλερ». Κατά την προβολή του στις σκοτεινές αίθουσες οι θεατές, μόλις άκουγαν το τραγούδι των Χριστοδούλου-Θεοδωράκη, ξέσπαγαν σε συνθήματα κατά της χούντας. Είναι η αρχή της εξορίας στο εξωτερικό. Η ταινία παίζεται στο Παρίσι, οι κριτικές είναι θριαμβευτικές, η γαλλική τηλεόραση καλεί τον Μανθούλη σε συνεργασία. Του αναθέτει τη σκηνοθεσία ενός πρωτότυπου προγράμματος που θα γυρίζεται σε διάφορες χώρες (ταξίδευε, τότε, με προσφυγικό διαβατήριό «απάτριδος»), ερευνώντας τις πολιτικές και κοινωνικές ρίζες του θεάματος, της μουσικής και του τραγουδιού. Είναι η εποχή της pop generation, της γενιάς που αντιτίθεται στον πόλεμο του Βιετνάμ και στις κατεστημένες αξίες γενικότερα και που, στη Γαλλία, θα καταλήξει στον Μάη του '68.

Στο πρόγραμμα, που είχε τίτλο «Στην Αφίσα του Κόσμου», γύρισε πολλούς διάσημους καλλιτέχνες, όπως τον Ζακ Μπρελ, την Τζόαν Μπαέζ, τους Ρόλινγκ Στόουνς με τον Κιθ Ρίτσαρντς και τον Μικ Τζάγκερ, τον Τζον Μαγιάλ, τον Σάνρα, την Μάριον Ουίλιαμς, τον Τζόνι Χαλιντέι, τον Ζορζ Μουστακί, τον Νουρέγιεβ και πολλούς άλλους. Για το ίδιο πρόγραμμα γύρισε ντοκιμαντέρ με τη Μελίνα, τον Μίκη Θεοδωράκη και τη Μαρία Φαραντούρη για την κατάσταση στην Ελλάδα. Η «Αφίσα του Κόσμου» αγαπήθηκε τόσο από το κοινό όσο και από την κριτική, η οποία της έδωσε το ετήσιο βραβείο της καλύτερης γαλλικής εκπομπής του 1969. «Μια μόνο σκηνή του Ροβήρου Μανθούλη, οι ακροβάτες που εκτελούν τα νούμερά τους πάνω από τις ρουλέτες σ' ένα καζίνο του Λας Βέγκας, έφτανε για να στείλει το προηγούμενο πρόγραμμα στον κάλαθο των αχρήστων» έγραφε η Le Monde (22-3-1969). «Χρωστάμε στην "Αφίσα του Κόσμου" μια στιγμή

σπάνια. Τον Νουρέγιεβ σε πρόβα, να χορεύει με την Κλερ Μοτ και να μας μιλάει για τη ζωή και τον θάνατο. Εξαιρετες στιγμές, στο ύψος εκείνου που τις ενέπνευσε» γράφει η L'Union (13-12-1969). «Πρέπει να πούμε ότι η συνάντηση του Ζωρζ Μουστακί με τον Μίκη Θεοδωράκη ξεπέρασε κάθε μας πρόβλεψη. Ο Ροβήρος Μανθούλης κατάφερε με μεγάλη δεξιοτεχνία να μας δείξει την προσήλωση του Θεοδωράκη (σαν να διάβαζε τη σκέψη του) στο να περάσει τη μουσική του στον Μουστακί. Μια δημιουργία βαθύτατα συγκινητική. Μετά από ένα τέτοιο φιλμ, είναι προφανές ότι αυτά που ακολούθησαν ήταν αδύνατο να μας ενδιαφέρουν» γράφει η L'Humanité (21-5-1970).

Το αποτέλεσμα αυτής της επιτυχίας ήταν να του αναθέσει το 3ο κανάλι, που στο μεταξύ ετοιμαζόταν να εκπέμψει, τη σκηνοθεσία ενός ντοκιμαντέρ για τα μπλουζ. Ο Μανθούλης γύρισε το «Ανεβαίνοντας τον Μισισιπή» στην Αμερική και με το φιλμ αυτό έκανε εγκαίνια το κανάλι στις 3 Ιανουαρίου 1973. Παράλληλα, γύρισε στο Χάρλεμ την ταινία μεγάλου μήκους «Μπλουζ με σφιγμένα δόντια», που παίχτηκε την ίδια χρονιά στους κινηματογράφους και απέσπασε ενθουσιώδεις κριτικές. Η ταινία προβλήθηκε σε διάφορα φεστιβάλ και στο τμήμα Καλύτερες Ταινίες της Χρονιάς του Φεστιβάλ Λονδίνου. Καλύτερη Ταινία της Χρονιάς επελέγη επίσης από τους Βέλγους κριτικούς (μαζί με τον «Γάμο της Μαρίας Μπράουν» του Φασμπίντερ και «Το Κοπάδι» του Γκιουνέι). Τότε αρχίζει και η σειρά των πολιτιστικών ντοκιμαντέρ με τον γενικό τίτλο «Μια χώρα, μια μουσική», που έφερε τον Μανθούλη σε πολλές χώρες των 5 ηπείρων (Ιρλανδία, Ουγγαρία, Αίγυπτο, Υεμένη, ΗΠΑ, Σικελία, Κούβα, Αργεντινή, Βραζιλία, Καναδά, Αυστραλία, Ισραήλ κλπ, και στην Ελλάδα όταν έπεσε η χούντα). Προηγουμένως είχε «σκηνοθετήσει» από τηλεφώνου τις σκηνές που γύρισε ο οπερατέρ Φώτης Μεσθεναίος στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της δικτατορίας για την ταινία «Κραυγή της σιωπής». Στο μεταξύ, η Μελίνα ενθουσιάζεται με το φιλμ που της γύρισε ο Μανθούλης για την «Αφίσα του Κόσμου» και του προτείνει μια ταινία αμερικανικής παραγωγής με παραγωγό τον Ντασέν, με τίτλο «Lilly's Story». Ο Μανθούλης γράφει το σενάριο στα αγγλικά (με τον Γιώργο Σεβαστίκογλου) και στέλνει ένα γαλλικό συνεργείο να γυρίσει κρυφά σκηνές στην Αθήνα, όπου όμως συλλαμβάνεται έξω από την Ασφάλεια της οδού Μπουμπουλίνας. Τελικά, το φιλμ δεν γυρίστηκε γιατί την παραμονή του γυρίσματος διαλύθηκε η παραγωγός εταιρία. Και δεν μπόρεσε να γυριστεί ούτε στη Ρουμανία, γιατί το απαγόρευσε ο Τσαουσέσκου, ο οποίος είχε υπογράψει τις μέρες εκείνες εμπορική συμφωνία με τη χούντα. Λίγο μετά την πτώση της χούντας η κυβέρνηση πρότεινε στον Μιχάλη Κακογιάννη να αναλάβει την Τηλεόραση (1975). Εκείνος αρνήθηκε και υπέδειξε τον Μανθούλη. Ο Καραμανλής του αναθέτει την καλλιτεχνική διεύθυνση της ΕΡΤ, που στο μεταξύ είχε γίνει ανώνυμη εταιρία δημοσίου δικαίου. Ο Μανθούλης δέχτηκε για ένα χρόνο. Στο διάστημα αυτό προσπάθησε να συνεφέρει το πρόγραμμα, με συνεργάτες του τον Γιάννη Μπακογιαννόπουλο, τον Πέτρο Μάρκαρη, την Τώνια Μαρκετάκη και άλλους. Έφερε τον Γάλλο μοντέρ του Ντομινίκ Κολονά για να ξεκινήσει μια σειρά ανάλογη μ' αυτές που γύριζε στη Γαλλία. Την βάφτισε «Παρασκήνιο» και την ανέθεσε σε άξιους νέους σκηνοθέτες όπως ο Παπαστάθης και ο Χατζόπουλος. Παράλληλα, έφτιαξε μεσημεριανό πρόγραμμα, το «Κάθε μεσημέρι», που από την πρώτη μέρα αγαπήθηκε από το κοινό, επέβαλε τα ζωντανά προγράμματα, που δεν υπήρχαν ακόμη τότε από τον φόβο των Ιουδαίων, δημιούργησε το «Μια ταινία, μια συζήτηση», έφερε τα

κινηματογραφικά συνεργεία στην τηλεόραση και γυρίστηκαν τα πρώτα σήριαλ σε κινηματογραφικό φιλμ, όπως «Ο φωτογράφος του χωριού» και η «Η δασκάλα με τα χρυσά μάτια», αναμόρφωσε το «Θέατρο της Δευτέρας» (που έφτασε να έχει 90% θέαση), εγκαινίασε τις «Μουσικές Βραδιές» με τον Γιώργο Παπαστεφάνου, αρχίζοντας με μια "Βραδιά Ζορζ Μουστακί" και περιόρισε το αμερικανικό πρόγραμμα φέρνοντας ευρωπαϊκά σήριαλ, όπως το γαλλικό «Μαύρο ψωμί», το ιταλικό «Πινόκιο» και άλλα από τις βαλκανικές χώρες (και βέβαια δέχτηκε διαμαρτυρίες από την αμερικανική πρεσβεία...).

Ανάμεσα στ' άλλα κατάφερε να πείσει τον θυμωμένο με την κυβέρνηση Μάνο Χατζιδάκι, που ετοίμαζε παραίτηση, να παραμείνει στο Τρίτο Πρόγραμμα. Στις μέρες του επίσης ιδρύθηκε η ΕΡΤ της Θεσσαλονίκης (σημερινή ΕΡΤ-3). Όταν ο Μανθούλης ανέλαβε την ΕΡΤ, η ΥΕΝΕΔ, το τηλεοπτικό κανάλι του υπουργείου Άμυνας, είχε το 75% της θέασης και η ΕΡΤ το 25%. Όταν έφυγε, τα ποσοστά είχαν αντιστραφεί με αποτέλεσμα να κατηγορηθεί από τον υπουργό Αμύνης (Ευ. Αβέρωφ) στο Υπουργικό Συμβούλιο για αθέμιτο ανταγωνισμό. Όταν, τέλος, διορίστηκαν μερικοί υπάλληλοι της ΚΥΠ στην ΕΡΤ και άρχισαν να σαμποτάρουν το πρόγραμμα, ο Μανθούλης παραιτήθηκε.

Ο Μανθούλης συνέχισε τα ταξίδια του για τη γαλλική τηλεόραση και, επιστρέφοντας από την Ταϊτή, η νέα κυβέρνηση του Ανδρέα Παπανδρέου τον καλεί να αναλάβει την ΥΕΝΕΔ, αλλά δεν δέχεται. Στη συνέχεια του ζητάει να βρει έναν τρόπο να διορθωθεί το χάος που δημιουργήθηκε στην ΕΡΤ γιατί ήταν έτοιμη να κλείσει. Έγινε κι' αυτό, η ΕΡΤ συνήλθε και ζήτησε από τον Μανθούλη να αναλάβει την καλλιτεχνική διεύθυνση κατά την μετατροπή της ΥΕΝΕΔ, που στο μεταξύ πέρασε στην αρμοδιότητα του υπουργείου Προεδρίας, σε ΕΡΤ-2. Έκανε ό,τι μπόρεσε με συνεργάτες του τον Λεωνίδα Ζενάκο, τον Βασίλη Βαφέα και τον Νίνο Μικελίδη, ώσπου παραιτήθηκε για να γυρίσει τις «Ακυβέρνητες πολιτείες» (1983-1986) του Τσίρκα, μια τηλεοπτική σειρά με γαλλική συμπαραγωγή, που κράτησε τρία χρόνια. Το σήριαλ αυτό μεταδόθηκε μόνο τρεις φορές από τότε στην Ελλάδα και 50 φορές από τη γαλλική τηλεόραση. Δεν υπάρχει Γάλλος που δεν έχει δει τουλάχιστον ένα επεισόδιο από τις «Ακυβέρνητες πολιτείες». «Μια από τις πιο καταπληκτικές και συναρπαστικές ταινίες που είδα στην τηλεόραση τα τελευταία χρόνια», γράφει στην επιφυλλίδα της στο περιοδικό *L'Évènement du Jeudi* η Φρανσουάζ Σαγκάν.

Το 1991, ο Μανθούλης εκλέχτηκε Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Παρισιού, την οποία προσπάθησε να κάνει ένα ελληνικό πολιτιστικό κέντρο. Ίδρυσε εκεί κινηματογραφική λέσχη, εγκαινίασε ένα περιοδικό και οργάνωσε σεμινάρια με πανεπιστημιακούς, σαν ένα λαϊκό πανεπιστήμιο. Παράλληλα, γύρισε μια σειρά ταινιών πάνω στους Έλληνες του Παρισιού. Παρουσίασε στα μέλη της κοινότητας πολλούς Έλληνες πολιτικούς (Κώστα Καραμανλή, Αλέκα Παπαρήγα, Νίκο Κωνσταντόπουλο, Γιώργο Παπανδρέου κ.ά.). Ύστερα από δέκα χρόνια παραιτήθηκε από την κοινότητα, αφού πρώτα οργάνωσε μια ελληνική εβδομάδα με τίτλο «Η Ελλάδα στον Σηκουάνα», σε συνεργασία με τον Δήμο Παρισιού, παρουσιάζοντας τους Έλληνες που μετέχουν στις πολιτιστικές δραστηριότητες της Γαλλίας (Κώστα Γαβρά, Βασίλη Αλεξάκη, Γιάννη Κόκκο, Αντιγόνη Ιονάτου, τον ζωγράφο Πάυλο). Για πρώτη φορά στην ιστορία ο δήμαρχος δεξιώθηκε ξένη κοινότητα. Δυο χιλιάδες μέλη της ελληνικής παροικίας πέρασαν ένα βράδυ στις καταστόλιστες αίθουσες της Δημαρχίας του Παρισιού, που άρχισε μ' ένα ρεσιτάλ της σοπράνο Αλεξάνδρας Παπατζιάκου και του

πιανίστα Γιάννη Βακαρέλη. Κάποιος είπε (ο Βασίλης Αλεξάκης νομίζω) πως *η τελευταία φορά που έγινε κάτι τέτοιο ήταν η συναυλία του Ροσίνι για την υποστήριξη της Επανάστασης του 1821...* Το Δημοτικό Συμβούλιο του απένειμε το Μετάλλιο της Πόλεως του Παρισιού για την πολιτιστική δράση του στη Γαλλία.

Την ίδια εποχή, ο Μανθούλης ενδιαφέρεται για τον ρόλο της τηλεόρασης στην διαμόρφωση των νεαρών τηλεθεατών, γυρίζει την ταινία «Η Τηλεόραση των μπόμπιρων» και πείθει την υπουργό Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας να ιδρύσει το ινστιτούτο Ιούλιος Βερν για την ενίσχυση των μορφωτικών προγραμμάτων. Ο υπουργός Πολιτισμού Ζακ Λανγκ του αναθέτει ένα φιλμ για τον Καθεδρικό Ναό της Ρεμς, το οποίο προβάλλεται ένα βράδυ στο ναό και πείθει τους παραγωγούς σαμπάνιας, που είχαν προσκληθεί να ενισχύσουν με 100 εκατομμύρια φράγκα την αναστήλωση του ναού και την συντήρηση των 2.000 αγαλμάτων που τον στολίζουν.

Το γαλλικό υπουργείο Πολιτισμού αναθέτει στον Βασίλη Αλεξάκη να καλέσει Έλληνες συγγραφείς στη Γαλλία και στον Μανθούλη τους θεατρικούς συγγραφείς. Θα έρθουν ο Ιάκωβος Καμπανέλης, η Λούλα Αναγνωστάκη και ο Γιώργος Μανιώτης τους οποίους ο Μανθούλης παρουσιάζει στο Θέατρο των Πολιτισμών του Κόσμου μαζί με αποσπάσματα από έργα τους παιγμένα στα γαλλικά. Αυτό θα οδηγήσει στην παρουσίαση από τον Μανθούλη του έργου του Μανιώτη «Η Κοινή Λογική» στο Φεστιβάλ Αβινιόν, παρουσία του συγγραφέα. Η παράσταση θα μεταδοθεί από το κρατικό ραδιόφωνο France-Culture.

Στο μεταξύ, ο Μανθούλης στρέφεται κυρίως σε ελληνικά θέματα και γυρίζει τον «Ελληνικό Εμφύλιο Πόλεμο» και την «Δικτατορία των Συνταγματαρχών» για το γαλλικό πολιτιστικό κανάλι ARTE (σε συμπαραγωγή με την FR-3 και τη NET) καθώς και την ταινία μεγάλου μήκους «Lilly's Story» (με θέμα το πώς δεν γυρίστηκε η παλιά ταινία με την Μελίνα), η οποία επελέγη από το Φεστιβάλ Βενετίας ως επίσημη συμμετοχή το 2000. Η ταινία γυρίστηκε στο Παρίσι, στην Ελλάδα, την Σλοβενία και την Ουγγαρία (γιατί ένα από τα επεισόδια της αναφέρεται στον εξόριστο εκεί Δημήτρη Χατζή). Στο διάστημα αυτό εξέδωσε καινούρια βιβλία (το προηγούμενο ήταν το Κράτος της Τηλεόρασης) από τις εκδόσεις Εξάντας: το Αρχαίο Ερωτικό Λεξιλόγιο, για την αργκό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, Μιμιάμβοι του Αλεξανδρινού κωμωδιογράφου Ηρώνδα σε μετάφραση και σχόλια, το βιοματικό μυθιστόρημα Lilly's Story, το Μπλουζ με Σφιγμένα Δόντια, χρονικό του γυρίσματος της ταινίας, Το Ημερολόγιο του Εμφυλίου Διχασμού, 1900-1974 από τις εκδόσεις Καστανιώτη κ.α., συνολικά 17 βιβλία μέχρι σήμερα. (Τα τρία τελευταία του είναι Ο ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΤ' ΕΜΕ, ΟΙ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ και ΜΟΝΤΑΖ, από τις Εκδόσεις Γαβριηλίδης).

(Από το βιογραφικό της Έκδοσης του Νεανικού Πλάνου *Ροβήρος Μανθούλης-Μια Ζωή Ταινίες* επ'ευκαιρία του Διεθνούς Κινηματογραφικού Φεστιβάλ Ολυμπίας για Παιδιά και Νέους 2006).